

LBRIS

We know
books

**PERIPEȚIILE
BRAVULUI
SOLDAT ȘVEJK**

**

Jaroslav Hašek

Traducere și note
VASILE VASILACHE

LITERA
București

Bolnav, Jaroslav Hašek a reușit să dicteze numai până aici Peripețiile bravului soldat Švejk. Moartea l-a răpus la 3 ianuarie 1923, împiedicându-l să desăvârșească unul dintre cele mai celebre și mai citite romane care au apărut după Primul Război Mondial.

Cuprins

Partea a treia. Bătuți măr sub semnul gloriei.....	5
I. De-a lungul Ungariei.....	7
II. La Budapesta.....	74
III. De la Hatvan la granița Galiției.....	133
IV. Pas înainte, marș!.....	192
Partea a patra. Și iar bătuți măr sub semnul gloriei.....	251
I. Švejk în coloana de prizonieri ruși.....	253
II. Binecuvântarea duhovnicească.....	284
III. Švejk reîntors la compania lui.....	294

I

De-a lungul Ungariei

În sfârșit, sosi și clipa când fură cu toții înghesuiți prin vagoane, luându-se ca bază socoteala: patruzeci și doi de oameni la opt cai. Desigur, caii călătoreau mult mai comod decât oamenii, fiindcă puteau să doarmă în picioare. De altfel, lucrul acesta n-avea nici o importanță: trenul militar ducea un transport nou de oameni spre abatoarele din Galiția.

Și totuși, făpturile astea simțiră un fel de ușurare când trenul se porni, vezi bine, ceva se limpezise; până mai adineauri fuseseră chinuite de nesiguranță, panică și emoții fără capăt, când Dumnezeu o să-i trimită încotrova: azi, mâine sau poi-mâine? Mulți aveau sentimentul condamnaților la moarte, care așteaptă cu groază sosirea gădelui. Uite, însă, că sosise gădele și venise liniștea – slavă Ție c-o să se termine odată!

Probabil, de aceea un soldat strigase ca și cum și-ar fi ieșit din minți: „Plecăm, fraților! Plecăm!”

Nici vorbă, plutonierul-furier al companiei a unsprezecea, Vaněk, avusese perfectă dreptate când îi spusese lui Švejk că nu-i nici o grabă. Până la îmbarcarea în vagoane trecuseră câteva zile, în care timp nu se vorbise decât de conserve. Același Vaněk, de atâtea ori pățit, declarase ritos că toate astea sunt vorbe goale și aiureli. „De unde naiba conserve?! Mai bine zi

de-o liturghie, c-aceea s-a făcut și la compania de marș de dinaintea noastră. Dacă se dau conserve, atunci cade liturghia și, dimpotrivă, liturghia ține loc de conserve.“

Într-adevăr, în locul conservelor de carne apăru în persoană *oberfeldkuratul* Ibl, care dintr-o împușcătură, cum se zice, culcă trei iepuri dintr-odată: dumnealui oficie simultan slujba pentru trei batalioane de marș. Două primiră sfânta binecuvântare pentru Serbia, iar unul pentru Rusia.

Cu această ocazie dumnealui rosti o cuvântare însuflețitoare, a cărei sursă, lucru ușor de ghicit, era calendarul militar. Cuvântarea îi mișcase într-atâta pe toți, încât la intrarea trenului în gara Moșon, Švejk, amintindu-și-o, îi spuse lui Vaněk (călătoreau împreună în același vagon, unde fusese improvizată cancelaria companiei):

– Orice ai zice, dar o să fie o adevărată plăcere. Ah, cât de frumos ne spunea *feldkuratul*: „Ziua e pe sfârșite, uite, soarele cu razele sale aurii se scăpată după greabănul munților, iar pe câmpul de bătălie se fac auzite ultima suflare a muribunzilor, nechezatul cailor în agonie, gemetele eroilor răniți, blestemele populației, văzându-și căsuțele în flăcări“. Aman îmi place când oamenii se prostesc la pătrat.

Vaněk încuviință din cap:

– M-a mișcat teribil și pe mine!

– Totul a fost frumos și plin de învățăminte, spuse dăscăli-tor Švejk. Am ascultat cu luare-aminte și am reținut, iar când am să mă întorc din război, toate astea am să le povestesc la cârciuma „La Potirul“. Domnul *feldkurat* așa s-a mai răs-cră-cănat, vorbind despre toate acestea, încât la un moment dat m-am prins înfricoșat de gândul c-acuși-acuși o să dea peste el năbădăile, o să cadă peste altarul de campanie și o să-și spargă tărtăcuța de artofor. El ne-a adus un exemplu înălțător din istoria armatei noastre, de pe vremea când o conducea Radecký. Ș-atunci rumeneala amurgului se îngemăna deasupra câmpului de bătălie cu hambarele în flăcări. Zău, vorbea

așa de fierbinte, de parcă fusese pe acolo și văzuse totul cu ochisorii lui.

În aceeași zi *oberfeldkuratul* Ibl se afla de acum la Viena, unde un alt batalion de marș asculta aceeași poveste duioasă, despre care își amintea Švejk și care îi plăcuse atât de mult, încât o numise „prostie la pătrat“.

– Dragi ostași, perora *feldkuratul* Ibl, să ne închipuim că-i anul '48 și tocmai s-a încheiat victorios bătălia de la Custoza. După o încheștare crâncenă de zece ore în șir, regele italienilor, Albert, e silit să se retragă de pe câmpul însângerat al bătăliei în fața părintelui ostașilor noștri, *feldmareșalul* Radecký, care la cei optzeci și patru de ani a cucerit o victorie atât de strălucitoare. Uite-l, dragii mei ostași, că pe o înălțime din fața Custozzei cucerite se oprește acest venerabil conducător de oști... El e călare și e înconjurat de credincioșii lui generali. Măreția clipei i-a copleșit pe toți, căci, dragii mei ostași, în preajma *feldmareșalului* zace un luptător ce se bate cu moartea. E grav rănit ostașul, își are brațele și picioarele sfărțecate. Simte asupra-și privirile *feldmareșalului* Radecký. Chinuit de dureri sfâșietoare, bravul ostaș-stegar mai strânge în mâna-i galbenă, încremenită, medalia de aur cu care a fost decorat. Văzând chipul înălțător al *feldmareșalului*, inima iar îi zvâcnește cu putere, iar trupu-i e fremătat de zvâcnetul vieții. Printr-o sfortare supraomenească, muribundul încearcă să se târască întru întâmpinarea comandantului său. „Mulcomește-te, bravul meu ostaș!“, i se adresează *feldmareșalul*, coborând de pe cal și întinzându-i mâna. „Îmi cer iertare, domnule *feldmareșal*“, spune muribundul, „nu mă ajută mâinile. Rogu-vă un lucru: spuneți-mi adevărul curat, am câștigat bătălia?“ „Am câștigat-o, fratele meu drag“, răspunde duios *feldmareșalul*. „Păcat numai că bucuria ta e tulburată de durerea rănilor ce le ai.“ „Așa-i, Înălțimea Ta, cu mine s-a zis“, încuviințează bravul ostaș cu glas din ce în ce mai stins, dar zâmbind. „Ți-i sete?“, întreabă Radecký. „A fost o zi fierbinte, domnule *feldmareșal*, peste treizeci de grade.“ Atunci Radecký ia plosca unuia

din aghiotații săi și i-o întinde muribundului. Acesta trage o dușcă zdravănă și-și potolește setea. „Să vă răsplătească Domnul de o mie de ori“, strigă ostașul, făcând ultimele sforțări ca să-i sărute mâna comandantului său. „De când ești în armată?“, întreabă Radecký. „De mai bine de patruzeci de ani, slăvite feldmareșal! La Aspern am cucerit medalia de aur. Am fost și la Lipsca. De acolo am crucea de război. De cinci ori am fost rănit de moarte, acum însă s-a zis cu mine, gata. Ce fericire, ce bucurie și ce cinste, însă, c-am apucat ziua asta! Ce-mi pasă mie de moarte, dacă am cucerit victoria și împăratul nostru și-a redobândit pământurile!“

În clipa aceasta, dragii mei ostași, din direcția taberei răsunară sunetele mărețe ale imnului nostru: „Doamne, ocrotește-ne monarhul!“ Dragii mei, să fi auzit cum acopereau ele, pline de măreție, câmpul de luptă și să fi văzut cum la auzul lor ostașul căzut, care își lua rămas-bun de la viață, încerca să se ridice: „Trăiască Austria!“, strigă el cât ce putu. „Trăiască Austria! Slavă ei! Răsune în veci imnul nostru! Trăiască comandantul nostru, trăiască armata!“ – și muribundul reuși, în sfârșit, să apuce mâna dreaptă a feldmareșalului și, ajuns la ea, o sărută, și apoi se lăsă ușor la pământ, și inima lui nobilă încetă să mai bată. Iar slăvitul nostru conducător de oști Radecký stătea cu capul descoperit în fața trupului neînsuflețit al unuia din ostașii săi viteji. „Într-adevăr, un sfârșit demn de toată invidia“, spuse mișcat până în adâncuri feldmareșalul și-și cuprinse fața în palme... Dragii mei ostași, încheiași *oberfeldkuratul* Ibl predica sa, vă dorese să aveți și voi parte de un asemenea sfârșit frumos!

Amintindu-și această cuvântare a *oberfeldkuratului*, Švejk chiar că avusese tot dreptul să-l numească „prost la pătrat“.

După asta Švejk porni să comenteze niște ordine ce le fuseseră citite înainte de imbarcarea în vagoane. Dintru întâi ascultase un ordin pe armată, iscălit de mâna lui Franz Josef, apoi ascultase pe al doilea, iscălit de comandantul suprem al armatei de pe frontul de răsărit, arhiducele Josef Ferdinand.

Ambele ordine pomeneau de evenimentele petrecute la 3 aprilie 1915, la trecătoarea Dukla, unde două batalioane ale regimentului douăzeci și opt, cu ofițeri cu tot, trecuseră de partea rușilor în sunetele de fanfară ale regimentului. Aceste ordine fuseseră citite cu glas tremurând, și în limba cehă sunau așa:

Ordin pe armată din 17 aprilie 1915:

Adânc îndurerat, ordon să fie șters din listele armatelor mele, pentru lașitate și trădare, regimentul de infanterie imperialo-regal nr. 28. Mai ordon ca drapelul acestui regiment să fie luat și predat muzeului militar. Începând de astăzi, sus-pomenitul regiment, care a fost lipsit de orice morală încă din Patrie și care a plecat pe câmpul de luptă numai pentru a săvârși actul de înaltă trădare, încetează să mai existe.

Franz Josef I

Ordinul arhiducelui Josef Ferdinand:

Trupele cehe nu s-au dovedit a fi la înălțimea sarcinilor campaniei noastre, mai ales în ultimele lupte. Ele s-au arătat a fi mai prejos de încrederea noastră, chiar și atunci când aveau de apărut poziții bine întărite. Un timp îndelungat aceste trupe s-au aflat după redute și anume de acest fapt inamicul a profitat permanent, intrând în contact și stabilind relații cu elementele josnice din rândurile sus-pomenitelor trupe.

Sprijinit de acești trădători, inamicul și-a îndreptat atacurile asupra pozițiilor ocupate de aceste trupe.

Deseori acest inamic a reușit să ne ia prin surprindere, altfel zis, aproape fără să întâmpine vreo rezistență, și să ia prizonieri un mare număr de apărători.

Rușine, de o mie de ori rușine și dispreț acestor lași și trădători, care au îndrăznit să-și vândă împăratul și imperiul, pătând astfel nu numai onoarea drapelului armatei noastre mari și glorioase, ci și pe ale națiunii căreia aparțin.

Mai devreme ori mai târziu îi va ajunge glonțul sau ștreangul călăului.

Datoria fiecărui soldat ceh, care și-a păstrat sentimentul onoarei, e să aducă la cunoștința comandantului său pe orice fel de ticăloși ațâțători și trădători.

Cel ce nu va face acest lucru se va dovedi și el un trădător și un netrebnic.

Prezentul ordin să fie citit în fața tuturor soldaților din regimentele cehe.

Prin ordinul monarhului nostru, regimentul imperialo-regal nr. 28 a fost șters din rândurile armatei noastre, iar toți prizonierii fugari ai acestui regiment plăți-vor cu sânge crimele grave de care s-au făcut vinovați.

Arhiduce Josef Ferdinand

– Da, numai că târzior ni l-au citit, spuse Švejk lui Vaněk. Mă mir foarte că ni l-au citit tocmai acum, vezi bine, Majestatea Sa împăratul a dat ordinul încă în șaptesprezece aprilie. S-ar părea că au fost anumite motive, dacă nu ni l-au citit imediat. Or, dacă aș fi eu împărat, păi, n-aș da voie ca ordinele mele să zăbovească cu citirea. Am dat ordinul în ziua de șaptesprezece aprilie, păi, mort-copt, să mi-l citiți în toate regimentele la șaptesprezece aprilie, că altminterea vă mănânc.

În fața lui Vaněk, de cealaltă parte a vagonului, ședea bucătarul oculist de la popota ofițerească și scria ceva. În spatele lui se aflau ordonanța locotenentului major Lukáš, uriașul bărbos Baloun, și telefonistul Chodounský, care fusese atașat la compania a unsprezecea. Baloun rumea un călcâi de pâine cazonă și se dezvinovăța înspăimântat telefonistului Chodounský cum că a fost îmbulzeală mare când s-au imbarcat, și el, bietul, n-a mai izbutit să răzbească până la vagonul comandamentului, unde se afla stăpânul lui.

Da' de ici Chodounský îl speria mai tare, spunându-i că de acum înainte nu-i de glumit, că pe front cercetări nu se mai fac: te cheamă într-o parte și te împușcă.

– De-ar da Dumnezeu odată să se mântuie toate, scâncea Baloun. Că tot așa, am mai pățit-o odată la Votice, la manevre. La fel ș-acolo, mai să mor de foame și de sete, și nu-ș' cum vine aghiotantul batalionului, și eu n-am mai răbdat și strig: „Dați apă și pâine!” Da' dumnealui întoarce calul spre mine și zice că dacă ar fi vreme de război, el ar da ordin să fiu împușcat aici, pe loc, în fața tuturor camarazilor. Acum, însă, zice el, e vreme de pace, n-o să mă împuște, ci mă bagă la arestul comendurii. Eh, mare noroc am avut: în timp ce călărea înapoi spre comandament să anunțe cazul meu, dă Domnul și i se sperie calul, aghiotantul cade și-și rupe gâtul, ziua în amiaza mare.

Baloun oftă greu și tot acum se înecă cu o bucată de pâine, porni să tușească, apoi, revenindu-și, se uită cu ochi lacomi la sacii locotenentului-major Lukáš. Unde zise plin de melancolie:

– Eh, frățică... Domnii ofițeri au primit conserve de ficat și cârnaț unguresc – uite-așa câte o bucată!...

Spunând acestea, sorbi iar din ochi sacii ca un câine hămesit, pe care îl chinuie foamea în pragul mezelăriei, unde adulmecă mirosul jamboanelor scoase la zvântat.

– Bine ar fi să fie, observă Chodounský, ca în vreo gară să ne aștepte o masă mai ca lumea, caldă. La începutul războiului, când ne îndreptam în Serbia, în toate garile numai mese întinse erau și crăpăm până da din noi. Numai pulpișoare de găscă, ba și acestea le căutam să fie fragede. Da' cu tabletele de ciocolată ne jucam în cărți. La Osek, în Croația, doi domni ai Uniunii veteranilor de război ne-au adus în vagon un cazan mare cu iepuri fripți. Când i-am văzut, ni s-a făcut greață, am luat cazanul și l-am răsturnat în capul lor. După asta am borât tot drumul. Caporalul Matějka așa se ghiftuise, încât am fost nevoiți să-l culcăm, să-i punem pe pânțece o scândură și să țopăim pe el, ca să-l ușurăm. Ce crezi, i s-a făcut bietului bine, după ce i-a țâșnit și pe gură, și pe dincolo. Când am intrat în Ungaria, la fiecare gară au început să ne arunce prin vagoane găini fripte. Acum, dom'le, mănncăm numai creier de găină... La Kaposfalva, ungurii aruncau în vagoane hartane întregi de

porci fripți, unuia dintre ai noștri un hartan i-a nimerit drept în tighă și după asta năpăstuitul alerga după binefăcător cu centironul peste vine, să-l prindă, să-i dea de mulțumesc. În schimb în Bosnia nici apă nu voiau să ne dea. Ce-i drept, până a ajunge în Bosnia, ne alintam în fel de fel de rachiuri, puteai să te scalzi în vinațuri, cu toate că băuturile spirtoase erau interzise. Nu pot să uit cum la o gară niște cuconițe hai să ne servească cu bere de casă, iar noi ne-am pișat în ciubărul dumnealor. Să le fi văzut cum au luat-o la sănătoasa! Am călătorit tot drumul beți și bezmetici, eu nu eram în stare să deslușesc asul de pică. Uite-așa, și la un moment dat se dă ordin – debarcarea. N-apucaserăm să isprăvim jocul de cărți, că a trebuit să coborâm cu toții din vagoane. Un caporal, am uitat cum îi zicea, ordona ostașilor să cânte „*Und die Serben müssen sehen, dass wir Oesterreicher Sieger, Sieger sind*”¹. Dar unul din spate i-a dat un picior de l-a prăvălit pe șine. Apoi, din nou ordin: „Armele în piramidă”, și trenul, cât ai clipi, golit, a și luat-o îndărăt. Dar cum se întâmplă adesea, în zăpăceala aceea, trenul a șters-o, dom’le, și cu hrana noastră pe două zile. Și tot aici, aproape, uite cam până în copacii ceia, numai ce auzim șuierat de șrapnele. Da’ comandantul batalionului ce să facă? Convoacă în grabă ofițerii, apoi vine *oberlaintnantul* Macek – ceh get-beget, deși vorbea numai nemțește – și se apucă de povestit, alb ca varul, cum că mai departe nu putem pleca, fiindcă podul de cale ferată e aruncat în aer: astă-noapte sârbii au forțat râul și acum se află la flancul nostru stâng. Ce-i drept, cam depărțitor, chipurile, să nu ne batem capul – cum ne vin întăririle, facem din ei harcea-parcea, iar în caz de ceva, nimenea să nu se predea. Chipurile, sârbii le taie prizonierilor urechile, nasurile și le scot ochii. În preajmă ne tot șuieră șrapnelele, da’ el de colo: nu vă fie nici o teamă, fiindcă, cică, e tirul artileriei noastre. Deodată, însă, de după deal, auzim

¹ Le-arătăm noi sârbilor cine-s austrieicii: învingători, învingători suntem. (în limba germană)

o rafală: ra-ta-ta-ta-ta-ta-ta. Ce-o mai fi și asta? Nimic, chipurile, sunt mitralierele noastre. Tot atunci, din stânga, însă, auzim o canonadă puternică, ei, și tot atunci ne trântim pe burtă, fiindcă noi primii am auzit-o: peste capetele noastre au și zburat câteva grenade, iar în spatele nostru gara a început să ardă. He-he-he, pe deasupra noastră șuieră de acum gloanțele, vin de la flancul drept, iar din depărtare se aud pocnete și zăngănituri de arme. *Oberlaintnantul* dă ordin atunci să desfacem piramidele și să încărcăm armele. Subofițerul de serviciu se apropie și îi raportează că ordinul ista nicidecum nu se poate executa, din cauză că nu avem cu noi nici un fel de muniții. Dumnealui, *oberlaintnantul*, știe prea bine că noi avem a primi muniția la etapa următoare, când vom fi pe poziție. Trenul cu armament plecase, deci, înaintea noastră și probabil că acuma e în mâinile sârbilor. *Oberlaintnantul* Macek a înlemnit pe o clipă și deodată îl aud că ordonă: „*Baionett auf*”¹ – fără să știe de ce, prin urmare, ca să se afle și el în treabă. Și uite-așa, cu baioneta la armă, ne ține, domnule, ne ține de urât. Ce-i dă în gând, comandă „*Calcat!*”, pentru că a auzit undeva în depărtare un aeroplan, și gradații au început să zbiere cât îi ținea gura „*Alles decken, decken!*”². Pe urmă s-a aflat că avionul era de-al nostru și că, din greșeală, a fost doborât de artileria noastră... Ei, și noi iar ne sculăm în poziția de drepti, și stăm așa fără nici un ordin, fără nici un „pe loc repaus”. Cum stăteam așa, vine în goană un cavalerist, și încă de departe îl auzim: „*Wo ist das Batalionskommando?*”³ Comandantul batalionului îi iese în întâmpinare, cavaleristul îi dă o hârtie, și face cale-ntoarsă. Comandantul batalionului se uită în hârtia aceea și, ca și cum s-ar fi smintit, imediat îl vedem că-și scoate sabia din teacă și zbiară la ofițeri: „*Alles zurück! Alles zurück! Direktion Mulde, einzeln abfallen!*”⁴ Ei, frate, și după asta unde se începe! Parcă

¹ Baioneta la armă. (în limba germană)

² La adăpost! Toți la adăpost! (în limba germană)

³ Unde-i postul de comandă al batalionului? (în limba germană)

⁴ Înapoi! Înapoi cu toții! Direcția Mulda, câte unul la vale! (în limba germană)

atât așteptau: trag în noi din toate părțile, în stânga se întindea un lan de porumb, uite, acolo a și fost iadul nostru. Am lepădat ranițele la mama dracului peste blestematele celea de șine și hai pe brânci să ne târâm la vale. Pe *oberlaintnantul* Macek l-a pocnit drept în numele tatălui, nici n-a avut când zice „of”. Până să ajungem în vale, am presărat tot câmpul cu morți și răniți. Dar crezi că ne mai gândeam la dânsii? Am alergat așa orbi până a întunecat. Țarinile erau făcute una cu pământul, tot de către ai noștri, care o luaseră înainte, fugind. N-am întâlnit în calea noastră decât un tren de luptă, jefuit. În sfârșit, dăm de o gară, aici însă ne așteaptă alt ordin: imbarcarea la tren și întoarcerea la comandament. Dar nici asta n-am putut-o face, fiindcă comandamentul nostru căzuse prizonier încă de cu zi. Așa se face că am rămas ca niște orfani, nimeni nu voia să audă de noi. Până la urmă am fost atașați de regimentul șaptezeci și trei, pentru ca să ne retragem, cum se zice, mai organizat, ceea ce am și făcut cu dragă inimă, dar mai întâi a trebuit să mășăluim o zi întreagă, ca să-l ajungem pe șaptezeci și trei din urmă. Căci să vezi...

Nu-l mai asculta însă nimeni... Švejk și Vaněk jucau tabinet, bucătarul ocultist de la popota ofițerilor își continua răvașul către consoartă, care în lipsa lui începuse să scoată o nouă revistă teozofică. Baloun pirotea pe bancă, așa că telefonistului Chodounský nu-i rămase altceva de făcut decât să repete: „Mda, frățică, mda... N-am să uit cât oi trăi!...” Apoi se ridică și se duse s-o facă pe chibițul în spatele celor ce jucau cărți.

– Măcar, cât șezi degeaba, mi-ai aprinde luleaua, îi zise prietenește Švejk. Hai, că tabinetul e treabă mai delicată decât războiul și decât toate aventurile voastre blestemate de la granița sârbească. Uf, ce prostie am făcut, îmi vine să-mi trag palme. Adică de ce n-am mai zăbovit oleacă cu riga. Uite, mi-a picat valetul. Mă, că prost mai sunt!

Între timp bucătarul ocultist își terminase răvașul, și, citindu-l, rămânea de bună seamă satisfăcut de felul cum îl ticluise, ca să nu-și facă necazuri cu cenzura militară.

Scumpa mea soție!

Când va sosi scrisoarea asta, eu voi fi de acum de câteva zile în tren, pentru că, scumpa mea, noi plecăm pe front. Lucrul acesta nu mă prea bucură, dragă, din simplul motiv că în tren mori de urât și eu nu pot fi cu nimic de folos, fiindcă aici nu există bucătărie pentru ofițeri – alimentarea se face în gările unde ne oprim. Ah, ce plăcere ar fi fost pentru mine ca în trecere prin Ungaria să pot prepara domnilor ofițeri un gulaș de Seghedin! Dar toate speranțele mele s-au spulberat. Poate dacă vom ajunge în Galiția, atunci am să le pot găti o mâncare galițiană adevărată, un „șolet” – știi tu ce-i găscă înăbușită în orez sau crupe. Crede-mă, dragă Helenko, fac ce pot ca să îndulcesc viața domnilor mei ofițeri plină de griji și muncă încordată. Am fost trecut de la regiment într-un batalion de marș, lucru la care am visat de mult și fierbinte: să am prilejul, chiar cu puținele noastre mijloace de aici, să pun pe roate bucătăria ofițerească de campanie. Adu-ți aminte, dragă Helena, cum atunci, la încorporare, mi-ai urat din tot sufletul să am parte de niște superiori cumsecade. Află că dorința ți s-a împlinit: nu numai că nu pot să mă plâng, ci, dimpotrivă, toți domni ofițeri sunt niște adevărați prieteni ai noștri, iar în ce mă privește, pot să-ți spun că-mi sunt ca niște părinți. Cu prima ocazie am să-ți trimit și numărul oficiului nostru poștal.

Scrisoarea aceasta nu voia să spună altceva decât că bucătarul ocultist își mâncase lefteria în fața colonelului Schröder, care până atunci îl protejase. Uite cum se întâmplase: la serata de adio a ofițerilor din batalionul de marș, jocul blestemat al hazardului, cum se zice, făcuse în așa fel încât colonelul rămăsese din nou fără omletă din rinichi de vițel și, drept pedeapsă, „tătuca” își trimisese „feciorașul” pe front cu batalionul de marș, iar bucătăria popotei ofițerești o încredințase unui nefericit învățător de orbi din orașul Klarov.

Bucătarul mai parcurse o dată răvașul și conținutul i se păru suficient de diplomatic, pentru a se ajuta să se mai mențină o habă de vreme cât mai depărțitor de câmpul de luptă, fiindcă, orice ai zice, și pe front funcția de bucătar e tot un fel de dezertare. Ce-i drept, în timp de pace, până a fi mobilizat, dumnealui, în calitate de redactor și editor al unei reviste ocultiste, scrisese un studiu amplu în care afirma cum că nimeni nu trebuie să se teamă de moarte și un articol despre metempsihoză.

Terminând de citit scrisoarea, trecu și el s-o facă pe chibițul lângă Švejk și Vaněk. Acum cei doi jucători își uitaseră gradele, uitaseră chiar și cum îi cheamă. Unde mai pui că acum jucau în trei, împreună cu Chodounský.

Ordonanța Švejk îl lua peste picior pe plutonierul-furier al companiei:

– Stau și mă mir cum dracu' te duce capul să joci așa de prost. Vezi doar, că nu ești orb, eu n-am nici un as, iar dumneata nu întorci nici un opt și totuși arunci ca cel mai mare dobitoc valetul de treflă, iar derbedeul ăsta câștigă întruna!

– Mare lucru un valet pierdut, i-o întoarse politicoș plutonierul-furier. Da' dumneata nu joci tot ca un idiot? De unde vrei să-ți scot eu opt de treflă, când nici pomeneală de treflă în mâinile mele! N-aveam decât pică și tobă... Zău, vorbești ca un gură-cască de la bordel!

– Păi, dacă-i așa, deșteptule, trebuia să-mi joci fără atuuri! Îl sfătui zâmbind Švejk. Îmi amintești exact de un caz de la bodega „La Valšu“. Țin minte, tot așa un prostănac păstrase în mâini atuurile, iar de ici punea deoparte cărțile cele mai mici și zicea „pas“. Și ce carte avea, maică! De toate culorile, din cele mai mari! Și ca și acum, dacă dumneata ai juca atu, nu m-aș alege nici eu cu nimic, la fel ca atunci, când nici el, nici ceilalți n-am făcut nici o ispravă. Oricât am fi jucat, am tot fi pierdut și pierdut. Până la urmă n-am mai răbdat și-i zic: „Ascultă, domnule Herold, fii atât de bun și n-o fă pe prostul. Joacă fără atu“. Ei, da' el de colo se răstește la mine: „Am dreptul“, zice, „să

joc cum vreau, iar dumneata ține-ți gura!“ Chipurile, eu n-am universitatea ca dumnealui și să tac. Ei, asta l-a costat scump... Cărciumarul era dintre ai noștri, iar chelnerița ne era mai ceva ca o soră, așa că atunci când a venit patrula poliției, lucrurile s-au lămurit foarte cum se cuvine. Mai întâi – auzi dumneata bătădărie! –, domn cu diplomă de universitate și să cheme patrula numai pentru simplul fapt că ai lunecat în fața cărciumii și ți-ai turtit nasul de gheață. Unde, dom'le, că nici nu ne-am atins de dumnealui, când măsluia cărțile!... Simplu, i-am zis: „Ce faceți, stimabile?“ Și domnul, auzind asta, a întins-o așa de iute, încât s-a lungit pe gheață cât mi ți-i gliganul. Da' cărciumarul și chelnerița confirmau și ei că ne-am purtat ca niște gentlemen și că, la drept vorbind, venerabilul s-a pedepsit cu mânuța lui: șezuse în cărciumă de la ora șapte până la miezul nopții și consumase o halbă de bere și un pahar cu sifon; ba o mai făcea și pe fandositul, zicând că-i profesor universitar, iar la tabinet se pricepea ca mâța în calendar... Ei, acum cine împarte cărțile?

– Hai să jucăm joker, propuse bucătarul ocultist. Șase și doi.

– Mai bine povestește-ne despre încarnarea sufletelor, propuse plutonierul-furier Vaněk. Adu-ți aminte cum îi povesteai domnișoarei la cantină când ți-ai zdrobit nasul.

– Chestia asta cu sufletele am mai auzit-o eu, interveni Švejk. Cu câțiva ani în urmă îmi închipuiam că trebuie să fiu și eu în rând cu lumea și, pardon de expresie, hai să mă autoinstruiesc. Iau și mă duc la biblioteca publică a societății industriale din Praga, dar fiindcă, se vede, eram jerpelit, cu pantalonii ciur în fund, uite că nu mă pot autoinstrui: m-au luat de guler și m-au dat afară, bănuindu-mă că aș fi venit să le fur paltoanele. Văd asta, îmi pun garderoba de duminici și mă duc la biblioteca muzeului. Acolo iau în doi cu un tovarăș o carte din astea cu reîncarnarea sufletelor. Ce crezi, cartea – bine scrisă: un împărat indian, după ce a murit, s-a prefăcut în porc, iar când porcul a fost înjunghiat, s-a prefăcut în maimuță; din maimuță iată-l bursuc, din bursuc iată-l ministru. Mai târziu, pe când îmi făceam serviciul militar, mi-am dat

seama că cele citite erau în bună parte adevărate, fiindcă orice nespălat, dacă are o steluță pe umăr, îl numește pe bietul ostaș ba porc, ba câine, ba altfel de ființă necuvântătoare. Din acest lucru trăsei și eu o concluzie: s-ar putea ca în urmă cu mii de ani acești bieți ostași de rând să fi fost într-adevăr vestiți conducători de oști. În timp de război, însă, strămutarea asta de suflete e pidosnică, zău. Dracul știe prin câte schimbări trebuie să treacă omul ca să ajungă, să zicem, telefonist, bucătar sau un biet infanterist! Închipuiți-vă că la un moment dat e ucis de o grenadă, iar sufletul lui se strămută într-un cal de artilerie. Uite că pe urmă o nouă grenadă explodează peste baterie, în timp ce ocupă un deluț. Calul în care s-a strămutat răposatul e răpus și sufletul acela intră într-o vacă de la aprovizionare, din care se gătește gulaș pentru trupă. Bietul suflet unde să se mute? Hai într-un telefonist, iar din telefonist...

– Nu pricep de ce trebuie să fiu eu ținta acestor bancuri prostești! spuse jignit telefonistul Chodounský.

– Scuză-mă, matala nu cumva ești rudă cu Chodounský cel care ține birou particular de detectivi? Are el pe firmă un ochi ce aduce cu ochiul Sfintei Treimi, zise cu un aer de nevinovăție Švejk. Îmi plac grozav detectiviiăștia particulari. Îmi făceam serviciul militar cu unul din ei, îi zicea Stendler. Avea un cap lunguieț ca o tărtăcuță și *feldwebelul* obișnuia să spună că de douăzeci de ani de când e militar a văzut foarte multe capete lunguiețe, dar că o asemenea tărtăcuță, nici prin minte să-i treacă că ar putea exista. „Ascultă, Stendlere“, îi spunea *feldwebelul*, „dacă anul ăsta n-ar fi fost manevre, apoi tărtăcuța dumitale n-ar fi fost bună nici de militarie. Așa, însă, o vom folosi, în lipsă de alt punct de reper, pentru orientarea tirului de artilerie.“ Sărmanul, câte îndura, n-am nici cuvinte! Uneori, în timpul marșurilor, era trimis la cinci sute de pași înainte, apoi urma comanda: „Pluton, direcția – tărtăcuță!“ Om cu ghinion, ce vreți. Și în civilie, detectiv particular fiind, tot nu-i mergea: câte necazuri a avut, ni le povestea la cantină... Bunăoară avea misiunea să urmărească dacă nevasta vreunui client nu se întâlnește cu altcineva. Clientul vine cu sufletul la gură și

plătește bani gheață să afle dacă nevasta lui nu se linge pe bot cu altcineva, iar dacă se linge, apoi cu cine anume, unde, când. Sau invers, vine câte o femeie geloasă și vrea să știe pe la cine umblă bărbatu-său, ca să-i poată face acasă mizerie. Stendler era om învățat, vorbea despre fidelitatea conjugală numai în cuvinte alese și mai că-i dădeau lacrimile când ne povestea cum fiecare client voia musai ca „ea“ sau „el“ să fie surprinși în flagrant delict. Altul alde noi poate că s-ar bucura, dacă ar da peste un „flagrant“ din ăsta și ar holba ochii, el, însă, domnul Stendler, se pierdea cu firea. Spunea că îi era chiar greată și că nici nu-i venea să se uite la astfel de porcării. Uneori, nouă ne lăsa gura apă ca la câinii ceia cărora le dai pe la nas șuncă fiartă, ori de câte ori dumnealui ne povestea despre pozițiile în care găsea perechiușele de amanți. Dacă se întâmpla să fim pedepsiți să nu ieșim din cazarmă, ne duceam la el să ne povestească și mai amănunțit cutare sau cutare caz, memorizat de acuma de noi. „Uitați-vă“, zicea el... „Îmi cer scuze, pe doamna cutare am văzut-o cu domnul cutare“, și noi pe loc întrebam adresa acelor domni. Domnul Stendler ne spunea și adresa, dar era așa de trist, sărmanul. „Câte palme am căpătat“, zicea el, „și de la unii, și de la alții!“ Dar cel mai mult mă durea că luam bacșișuri... De un bacșiș din ăsta n-am să uit până oi muri. El gol, ea goală. Erau la hotel și nu încuiaseră ușa, dobitocii! Pe divan nu încăpuseră, fiindcă amândoi erau grași și preacurveau jos, pe covor, ca niște pisoi. Covorul era ros, prăfuit, presărat cu mucuri de țigări. Când am intrat, amândoi au sărit ca arși, el stătea în fața mea acoperindu-și ca Adam rușinea cu mâna, da' dumneaei s-a întors cu spatele. Se vedea deslușit cum i se imprimase în piele urzeala covorului, iar pe șira spinării i se lipise un muc de țigară. „Vă rog să mă scuzați“, zic, „domnule Zemek, eu sunt detectivul particular Stendler din biroul domnului Chodounský. Am“, zic, „misiunea oficială să vă prind în flagrant, în baza unei cereri cu plată din partea soției dumneavoastră. Doamna cu care sunteți în relații nepermise este doamna Grotová.“ Un om așa de calm de când sunt n-am mai văzut!... Unde-mi zice așa, ca printre altele, ca și cum nimic nu

s-ar fi întâmplat: „Dați-mi voie să mă îmbrac. În toată chestia asta e de vină nevastă-mea, care, cu gelozia ei neîntemeiată, mă silește să am asemenea relații nepermise. Ba, mânată de bănuieți, își jighește și soțul, urmărindu-l oriunde și arătându-i o neîncredere rușinoasă. Oricum, din clipa asta când rușinea nu mai poate fi tănuită, scuzați-mă, unde mi-s izmenele?“, mă mai întreabă el foarte liniștit. „Pe pat“, zic. Îmbrăcându-și-le, continuă: „Dar dacă rușinea nu mai poate fi tănuită, n-am încotro, o să divorțăm. Desigur, cu asta rușinea tot nu poate fi ascunsă, în genere, divorțul e o chestiune serioasă“, vorbea el tot îmbrăcându-se, „cel mai bine ar fi dacă nevastă-mea s-ar înarma cu răbdare și n-ar da prilej de scandal public. Mai la urma urmei, faceți ce vreți“, spuse el îmbrăcat. „Am plecat și vă las aici singur cu doamna“. Între timp, doamna Grotová se băgase în pat, iar domnul Zemek îmi strânse mâna și plecă.

– Mai departe nu mai țin bine minte, continuă Švejk, istoria lui Stendler. Atâta îmi amintesc, că el a avut o discuție foarte sinceră și spirituală cu doamna Grotová, în pat. Bunăoară, Stendler i-a spus foarte delicat cum că, de fapt, căsătoria nu a fost instituită spre a-l duce pe fiecare direct la fericire și că datoria fiecărui soț e de a învinge, de a se împotrivi poftelor și de a-și purifica și a-și spiritualiza trupul. „Tot așa vorbindu-i“, povestea Stendler, „mă pomenesc că și eu mă dezbrac, și cum numai m-am despuiat, devenii sălbatic ca un cerb în vremea împerecherilor, când, deodată, se deschide ușa și în odaie intră bunul meu amic Stach, și el detectiv particular în biroul domnului Stern, concurentul nostru: către aceștia se adresase domnul Grot, în chestiunile amoroase ale soției dumisale.“ „Aha“, zice Stach ăsta, „domnul Stendler în flagrant cu doamna Grotová, da?! Felicitările mele!“ Atâta spune, domnule, închide ușa și pleacă. „Acuma mi-e totuna“, fu de părere și doamna Grotová, „nu mai e nevoie să vă grăbiți cu îmbrăcatul, aveți loc destul lângă mine.“ Da' eu de colo nu-mi mai dau seama și zic: „Stimată doamnă, tocmai că e vorba într-adevăr de loc“. Țin minte că am adăugat că neînțelegerile dintre soți au urmări nefaste și asupra educației copiilor, și Stendler s-a

îmbrăcat iute și a șters-o cu gândul să-i comunice imediat stăpânului său, domnului Chodounský, toată tărașenia. Dar ca să prindă curaj, s-a dus întâi să dea pe gât ceva și când a venit la birou, era dat afară din lucru. Între timp venise încoace bunul lui amic Stach, pe care stăpânul îl însărcinase să lovească în domnul Chodounský, demonstrându-i ce fel de subalterni are biroul lui de detectivi particulari. Iar Chodounský n-a găsit altceva mai nimerit decât să trimită imediat după soția domnului Stendler, ca aceasta să-și învețe minte soțul ce înseamnă a se afla în misiune oficială și să fie dezvăluit în flagrant de concurent. „Fiindcă veni vorba“, spunea domnul Stendler, „după cazul cela, fraților, mi s-a alungit și capul.“

– Păi, fraților, jucăm pe cinci sau pe zece? și astfel își reluă jocul.

Trenul se opri în gara Moșon. Amurcea și nimeni nu avea voie să părăsească vagoanele.

Când trenul porni din nou, dintr-un vagon răsună puternic un cântec. Cântărețul parcă voia să înăbușe zgomotul roților și al șinelor. Un soldat din munții Kašper, copleșit de amurg și de sentimente duioase, porni să intoneze un imn al nopții, ce pogora peste luncile maghiare:

*Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Müden sei's gebracht.
Neight der Tag sich still zu Ende,
Ruhen oile fleiss' gen Hände
Bis der Morgen ist erwacht
Gute Nacht! Gute Nacht!¹*

– *Halts Maul, du Elender!*² strigă cineva, și cântărețul sentimental amuți, îmbrâncit fiind de la fereastră.

¹ Dormi-adormi! Noapte bună! / Ochii dulci închide-i. / Raza soarelui adună / Pe la case lumea-trudă. / Până-n zori tot noapte bună / Dormi-adormi, cerul se răzbună... (în limba germană)

² Tacă-ți leoapa, nenorocitul! (în limba germană)